[א](חייב) אלא יליף שכר [1]שכר מנזיר מה להלן יין אף כאן יין ותירוש חמרא הוא והתניא [א]הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין ולאו חמרא הוא והכתיב [2]ותירוש ינובב בתולות דבר הבא מן התירוש ינובב בתולות והכתיב [3]ותירוש יקביך יפרוצו דבר הבא מן התירוש יקביך יפרוצו והא כתיב [4]זנות ויין ותירוש יקח לב אלא דכולי עלמא תירוש חמרא הוא [ב]ובנדרים [ג]הלך אחר לשון בני אדם ואמאי קרי ליה יין ואמאי קרי ליה תירוש יין שמביא יללה לעולם תירוש שכל המתגרה בו נעשה רש [ד]רב כהנא רמי כתיב [5]תירש וקרינן תירוש זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש [ה](והיינו דרבא דרבא) רמי כתיב [6]ישמח וקרינן ישמח זכה משמחו לא זכה משממו והיינו דאמר רבא [ו]חמרא וריחני פקחין רחיצה וסיכה מנא לן דאיקרי עינוי דכתיב [7]לחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי מאי לחם חמודות לא אכלתי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת אפילו נהמא דחיטי דכייתא לא אכל ומנא לן דחשיב כעינוי דכתיב [8]ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך [ז](כי חמודות אתה) אשכחן סיכה רחיצה מנא לן אמר רב זוטרא ברבי טוביה אמר קרא [9]ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו ואימא כשתיה דומיא דשמן מה שמן מאבראי אף מים מאבראי והא תנא איפכא קא נסיב לה דתנן [ח]מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר [ט]ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו אלא אמר רב אשי רחיצה מגופיה דקרא שמיע ליה דכתיב וסוך לא סכתי מאי ואני באתי בדבריך היינו דכתיב [10]ושבעים איש מזקני [בית] ישראל ויאזניהו בן שפן עומד בתוכם עומדים לפניהם ואיש מקטרתו בידו ועתר ענן הקטורת עולה[י] [11]וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא אותי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אותי ירושלימה במראות אלהים אל פתח שער הפנימית הפונה צפונה אשר

שם

חייב. משום שכר אל תשת (ויקרא י): **אף כאן יין.** וביין אין שכרות אלא כשתייתו: **אסור בכל מיני מתיקה.** בפירות חלשים בתפוחים בענבים: **ומותר ביין.** בן ארבעים [י]: **ותירוש ינובב בתולות.** זה יין טוב שהוא משכר את האדם לגלות סתרי לבו האטומים כבתולה: **הבא מן התירוש.** מן הענבים והכי קאמר קרא הענבים יוציאו לכם דבר אשר ינובב בתולות: **ותירוש יקביך יפרוצו.** וכל יקב שבמקרא הוא הבור שלפני הגת ושם אין הענבים נתונים אלא היין: **דבר הבא מתירוש וכו'.** והכי קאמר קרא ענבים יהיו לך המפריצים יקביך ביין ולעולם אין היין נקרא תירוש אלא הענבים: **והכתיב יין ותירוש יקח לב.** ואכילת ענבים אינה משכרת: **הלך אחר לשון בני אדם.** ואין דרכן לקרות את היין תירוש לכך מותר ביין: **שמביא יללה.** ע"י היין רב הניאוף ופורענות באה לעולם. יין לשון תאניה ויללה: **זכה.** לשתות לפי מדה: **נעשה ראש.** שמפקח לבו בחכמה: **כתיב ישמם.** בשי"ן לשון שממה וקרינן יין ישמח לשון שמחה: **פקחין.** פקחוני עשאוני פקח: **דחיטי דכייתא.** חטים נאות ונקיות כדמתרגמינן את בגדי עשו החמודות (בראשית כז) דכייתא: **דומיא דשמן.** מים בקרבו דכתיבי בקרא דומיא דכשמן בעצמותיו מה שמן מבחוץ סכין אותו ונבלע בעצמותיו אף מים בקרבו הנבלעות דרך המוץ על ידי רחיצה: **שתיה כסיכה.** אלמא מים דקרא שתיה הוא ושמן הוא דיליף ממים ואת ילפת מים משמן: **אלא אמר רב אשי רחיצה מגופיה דקרא.** דדניאל דגבי סיכה נפקא לן מריבויא דלישנא וסוך לא סכתי ומצי למכתב ולא סכתי: **ואני באתי בדבריך.** סיפיה דההוא קרא דלעיל אל תירא דניאל וגו' ואני באתי בדבריך נכנסתי לתוך הפרגוד בשבילך: **מאי ואני באתי.** מתי נגרש מתוכו שהולך ליכנס:

לבוש

גמר שכר שכר מנזיר. ואם תאמר לרבי יהודה דלא יליף גזירה שוה בברייתא פרק אמרו לו (כריתות דף יג:) מנא ליה דשתיה בכלל אכילה יש לומר מסברא כדאמרינן בפ"ג דשבועות (דף כב:) איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא אבע"א סברא כדאמרי אינשי תא ונטעום מידי ואזלי ואכלי ושתו מ"ר נראה לי נהי דלגבי ביאת מקדש לא יליף שכר שכר מנזיר לחייב אפי' בשאר משכרין הכא גבי מעשר שני הוה יליף גזירה שוה דהתם טעמא רבה איכא דלא יליף משום דשתויי יין גנאי הוא ליכנס שכור לפנים דאפילו לפני מלך בשר ודם אין עושין כן כ"ש לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה וכיון דטעמא מש"ה הוא מה לי יין מה לי שאר משכרין אבל בעלמא מודה דגמרינן מנזיר תדע דהא הכא איכא למ"ד אכל דבילה קעילית ונכנס למקדש חייב דהיינו רבי יהודה מסקינן גמר שכר שכר מנזיר אלמא דמודה רבי יהודה הכא כדפרי' ויאתא נמי הא דקשה לדגמרת מנזיר נגמר ממקדש אפילו שאר משכרין אלא ודאי לא גמרינן מקדש מעלמא ולא בעלמא גמרינן מינה דטעמא דהתם הוי כדפרי' והא לא שייך בעלמא[ב] ואם תאמר דהשתא מסקינן הכא דדבילה קעילית אין נקחת בכסף מעשר ובפרק בכל מערבין (עירובין דף כז:) לא משמע הכי דדרשינן ביין לרבות שלוקחין יין אגב קנקנו בשכר מלמד שלוקחין תמד משהחמיץ ומפרש התם דצריכי דאי כתב רחמנא בשכר ה"א דבילה קעילית [כתב רחמנא יין ע"ג קנקנו וכ"ש דבילה קעילית] ואייתר לן בשכר לתמד משהחמיץ וע"ק מנלן התם למידרש כל הני דרשות ביין שלוקחין יין אגב קנקנו בשכר לתמד משהחמיץ בבקר ע"ג עורו בצאן ע"ג גיזותיו והא צריכי למידרש מינייהו כללי ופרטי לכל הפסוקות תרתי מינייהו צריכי חד בעלי חיים וחד שאינן בעלי חיים דאי כתב רחמנא יין ושכר ה"א גידולי קרקע ממש דווקא ואי כתב רחמנא בבקר ובצאן ה"א בעלי חיים אין שאין בעלי חיים לא כדאמרינן בפרק קמא דקדושין (דף יז.) גבי הענקה וי"ל דהתם לאו מביין ושכר ובבקר ובצאן קא דריש אלא מיתורא דביתי"ן דהוה מצי למיכתב יין ושכר בקר וצאן והשתא ניחא בשמעתא דבכלל שכר דקרא לא הוי דבילה קעילית וא"ת ולמה לי לרבויי התם דבילה קעילית תיפוק ליה מכעין הפרט דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע וי"ל דשמא אינה ראויה לאכילה ולא חשיבא פרי כולי האי וא"ת הכא דפריך ואימא דבילה קעילית לישני מיין אגב קנקנו (דאינה) דנקחת נפקא כדאיתא בפ' בכל מערבין (עירובין דף כז:) ונראה לי דשפיר פריך דאי מיין אגב קנקנו נימא דאינה נקחת דבילה קעילית בפני עצמה מכסף מעשר אלא בהבלעה דומיא דיין אגב קנקנו כדמשמע התם דכל הנך דמרבינן מדרש' דביתי"ן אינה נקחת בעינייהו אלא בהבלעה והכי פריך ואימא דשכר גופיה מיירי בדבילה קעילית ותהיה נקחת בפני עצמה בלא הבלעה וא"ת אמאי לא גמרינן דשתיה בכלל אכילה מדכתיב בשכר ודרשינן מיניה תמד משהחמיץ ואמר רחמנא ואכלת וי"ל ע"י אניגרון אי נמי יש לומר ואכלת לא קאי אלא אגופיה ולא אמאי דמרבינן מדרש' דביתי"ן תדע דהא יין אגב קנקנו ובקר אגב עורו וצאן אגב גיזותיו לא שייך בהו אכילה ואם תאמר כי גמרינן שכר שכר מנזיר דשכר חמרא הוא מנלן דשתיה בכלל אכילה היא דילמא ביין קרוש הכא משעיר להכי כתב ואכלת וכי האי גוונא פריך בפרק קמא דסוכה (דף יב.) בגמ' דזה הכלל וכו' ויש לומר דילמא לא חזי לאכילה אלא שורין אותו במים ושותין ועוד מאי קמ"ל קרא ועוד דגמרינן מנזיר מה התם בכל מיני יין אסור דכתיב מכל אשר יעשה מגפן וגו' אף שכר דהכא: **ומנלן** דחשיבא עליה בעינוי דכתיב אל תירא דניאל וגו'.

ואין

עין משפט נר מצוה

יג א טוש"ע י"ד סימן רח סעיף טז:

יד ב מיי' פ"ט מהלכות נדרים הלכה א סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רז סעיף א:

מוסף רש"י

חייב. מלקות, כר' יהודה מוקמינן לה בפרק אמרו לו בכריתות (יג:) דקאמר התם על שאר משכרין באזהרה דלא תשת (כתובות מה:) ונכהן נפקינן (סנהדרין עא.). כתיב ישמח. ויין ישמח לבב אנוש תהלים קד) בסי"ן דמשמע לשון שומם, שמשממהו ונוטל חכמת לבו, וקרינן ישמח. לשון שמחה, זכה. כלומר אם זכה וידע להזהר בעצמו מלשתות יותר מדי, משמחו. ומפקחת את הלב (סנהדרין). כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו. מקיש סיכה לשתיה (שבת פו.).

רבינו חננאל

אמר רבא חמרא וריחני קחין, אכילה ושתיה מנא לן איקרי ענוי, שנאמר עניתי צום נפשי. רחיצה וסיכה נא לן דאיקרי ענוי שנאמר חם חמודות לא אכלתי בשר ויין לא בא אל פי וך לא סכתי וגו', וכתיב ן היום הראשון אשר נתת ת לבך להבין ולהתענות גו'. ודייק רב אשי מדכתיב וך לא סכתי, כל סיכה, בין יכת מים שהיא רחיצה, בין יכת שמן, אחד זה ואחד לא סכתי. מאי ואני באתי דבריך, דכתיב ושבעים איש זקני בית ישראל ויאזניהו בן שפן וגו'

תוס' ישנים

אתיא שכר שכר מנזיר. וא"ת למאן דמחייב באכל דבילה קעילית ושתה ונכנס למקדש יליף שכר שכר מנזיר מנא דשתיה בכלל אכילה א) י"ל דאסברא נפקא ליה כדאמרי' בפ"ג דשבועות (דף כב:) מנין נדר נפקא לן מסברא אמר ליה אינים לחבריה תא טעום מידי ואזל ושתי ואי לענין מעשר אית ליה ג"ש ולא לענין מקדש משום שמנא אמר להבדיל ולהורות כל שאר משכרין אינו יכול הבדיל ולהורות אבל הקשה ה"ר אלחנן על תירוץ אחרון הא אמרינן בפ"ק דנזיר (דף ג:) רבי שמעון אומר אינו עד שיזיר מכולם שנאמר אשר יעשה ורבנן דרשי ין ושכר יזיר אפילו לא נזר א מאחד מהן הרי נזיר ור' מעון יליף שכר שכר מנזיר ענין מקדש לאפוקי מדתניא כל דבילה קעילית ושתה דבש לב כו' ואמאי לא קאמר דר' מעון לענין מעשר שני יליף לא לימא לאפוקי מהך ברייתא א ש"מ לא יליף לה כלל כוס מקום כיון דלא גמר לה יד דוכתא ואין נראה לדחות כר דנזיר למקדש לא ילפינן שכר למעשר מפני דהוה מופנה מצד אחד אבל רבי שמעון דלית ליה שכר דנזיר הוי מופנה א"כ לא הוה ליה למילף [מעשר ין שכר שכר מנזיר אי שכר דבשאר משכרין אי נכנס למקדש חייב דמ"מ תיקשי אמאי ילפי שכר שכר למעשר מנזיר נילף שכר ר למעשר דמופנה משכר למקדש על כן אין לנו אלא תירוץ ראשון: יליף שכר שכר מנזיר. תימה לרבי דהא בעירובין בפרק ל מערבין (דף כז.) תניא בן בג בג אומר ונתתה הכסף וכו' וקאמר התם דאיצטריך דלאי כתב רחמנא שכר הוה אמינא דבילה עילית אבל יין אגב קנקנו אימא לא כתב רחמנא ביין ומדרש מיניה ביין אגב קנקן וכ"ש דבילה קעילית ולייתי ליה בשכר לתמד שהחמיץ משמע הא אי לאו יתור דביין הוה אמינא מאי שכר דבילה קעילית והיכי מצינו למימר הכי הא ילפינן שכר שכר מנזיר מיק הוא לדחות דמילתא דהתם אתיא דאמר דחייב בשאר משכרין בנכנס למקדש ולית ליה שכר שכר מנזיר ועוד קשה י דהתם דרשינן מנבקר לרוקחין בשר אגב עורו והא איצטריך לכלל ופרט דדרשינן התם מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קע כו' ועוד דהתם פרטי צריך לכל הפסוקות אי כתב בבקר ובצאן הוה אמינא בעלי חיים אין ואי כתב יין ושכר הוה אמינא גידולי קע כדאמרינן בקדושין (דף ו.) גבי הענקה דלאי כתב רחמנא בקר וצאן הוה אמינא בעלי חיים ואי כתב רחמנא גורן ויקב כו' מר רבי דמיתורא דכתיבין דריש התם אבל בקר וצאן ויין ושכר לגופיה צריכי לדרשא אחרינא ולפרי מפרי דעירובין ולהכי קמינן ליתורא דכ"ש דבשכר לדבילה קעילית אבל שכר גופיה ילפינן מנזיר. מ"ר. מיהו תימה לרבי אמאי איצטריך קרא לדבילה עילית והא מכל שכן דיין אגב קנקנו נפקא י"ל דמ"מ אע"ם שלא היה משמעינו מידום אי בדבילה קעילית משמעי מ"מ יש לנו ומר דמישתעי בהכי ולשם דרש הכי איצטריך כמו פרטי דבקר וצאן ויין ושכר גופייהו דלא איצטריכו לכולהו אלא לשום דרשה למא. מ"ר. וא"ת למה לי ג"ש דשכר שכר לרבות יין דשתיה בכלל אכילה תיפוק ליה מדמרבינן התם תמד משהחמיץ י"ל דהייתו

מסורת הש"ס

א) [בכריתות איתא לוקה], ב) נדרים נ: וש"נ, ג) סנהדרין ע., ד) [צ"ל רבא רמי כ"א בסנהדרין שם], ה) גם זה שם: והוריות יג:, ו) רש"א, ז) שבת פו., ח) [נדה לב.], ט) [צ"ל וכתיב וישלח כו'], י) [כדאיתא ברכות מ. נדה מ. יין בן מ' יום שנתנוהו וכו'], כ) [ובשבועות כג. מילתו עוד ע"ש ירושלמי],

תורה אור השלם

1. מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל: במדבר ו ג
2. כִּי מַה טּוּבוֹ וּמַה יָּפְיוֹ דָּגָן בַּחוּרִים וְתִירוֹשׁ יְנוֹבֵב בְּתֻלוֹת: זכריה ט יז
3. וְיִמָּלְאוּ אֲסָמֶיךָ שָׂבָע וְתִירוֹשׁ יְקָבֶיךָ יִפְרֹצוּ: משלי ג י
4. זְנוּת וְיַיִן וְתִירוֹשׁ יִקַּח לֵב: הושע ד יא
5. וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: בראשית כז כח
6. וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד: תהלים קד טו
7. לֶחֶם חֲמֻדוֹת לֹא אָכַלְתִּי וּבָשָׂר וָיַיִן לֹא בָא אֶל פִּי וְסוֹךְ לֹא סָכְתִּי עַד מְלֹאת שְׁלֹשֶׁת שָׁבֻעִים יָמִים: דניאל י ג
8. וַיֹּאמֶר אֵלַי אַל תִּירָא דָנִיֵּאל כִּי מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת לִבְּךָ לְהָבִין וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ וַאֲנִי בָאתִי בִּדְבָרֶיךָ: דניאל י יב
9. וַיִּלְבַּשׁ קְלָלָה כְּמַדּוֹ וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו: תהלים קט יח
10. וְשִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי בֵית יִשְׂרָאֵל וְיַאֲזַנְיָהוּ בֶן שָׁפָן עֹמֵד בְּתוֹכָם עֹמְדִים לִפְנֵיהֶם וְאִישׁ מִקְטַרְתּוֹ בְּיָדוֹ וַעֲתַר עֲנַן הַקְּטֹרֶת עֹלֶה: יחזקאל ח יא
11. וַיִּשְׁלַח תַּבְנִית יָד וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִת רֹאשִׁי וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלְַמָה בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים אֶל פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנֶה צָפוֹנָה אֲשֶׁר שָׁם מוֹשַׁב סֵמֶל הַקִּנְאָה הַמַּקְנֶה: יחזקאל ח ג

תוס' ישנים (המשך)

על ידי אניגרון וא"ת אמאי היה צריך קרא לדבילה קעילית יותר מכל שאר פירות דנפקא לן בעירובין מכלל ופרט פרי מפרי וגידולי קרקע ושמא אין ראויות לאכילה לגמרי אי נמי אין ראויות אלא ע"י תערובת מים ומיהו משיני ממתד שהוא אינו פירא גופיה אלא המים עיקר והכי צריך יתורא דכ"ש דבשכר. מ"ר. וא"ת היכי מוכח מילתיה שכר שכר מנזיר דשתיה בכלל אכילה דילמא יין קרוש הכא משעיר וכ"ת קרא מאי קמ"ל דא"כ כי קא פריך ואימא דבילה קעילית לא אשמעינן קרא שום חידוש י"ל דלהעמיד לקרא ביין מיירי בכל יין ועוד כי שמא אותו מחוק ואינו משכר. מ"ר. א"נ אינו נאכל אלא שורין אותו כמים ושותין אותו ט): שבר שכר מנזיר. ונזיר יין ממש הוא דכתיב חומץ יין וחומץ שכר דלא שייך בדבילה קעילית אלא ביין: ותירוש ינובב בתולות. ומיני מתיקה פשיטא שאין מנובבין בתולות: ואימא כשתיה דומיא דשמן. כניחותא: והא איפכא קא נסיב לה דתנן כו'. ותימה לדרבה מדקאמר תנא אע"ם שאין ראיה לדבר זכר לדבר כו' ש"מ דתנא נמי סבירא ליה דמים דומיא דשמן דאל"כ ע"כ ראיה היא דהא איתקוש ואי משום דעיקר קרא לא מישתעי ביוהכ"ם והא איכא נמי התם כמה דרשות כתו מנין לספינה שהיא טהורה שנאמר דרך אניה בלב ים וכמה קראי שהם אסמכתא ואע"ג [דלא] מיירי בהכי ואומר רבי די לעיקרא דקרא מיירי בתחילה לא היה כאן כלל אפילו זכר לדבר אלא פשיטא דמיירי בשתיה ומשום דאיכא דמוקי ליה ברחילה זכר לדבר וא"ת כיון דהאי קרא היינו אלא זכר לדבר מאי האי דקאמר בפ' בנות כותים (דף לב.) לא תרומה שנאמר ולא יחללו וגו' לרבות הסך כשותה ולאיבעית אימא מהכא ותבא כמים כו' ביין דמעיקר שהוא מן התורה הדר מייתי האי קרא שהוא זכר לדבר י"ל דהכי קאמר אפי' ליכא טעמא לאסור מהאי מדרבנן וגם דרשא דלא יחללו איכא כי אם מדרבנן וכמה דרשות דרשינן מיניה בפ"ק דזבחים (דף ג. ואין חולין מתחללין קדשים ידרשינן נמי בסנהדרין (דף פג.) מהתם האוכל טבל שהוא במיתה והא דתנן הסך שמן של תרומה משלם קרן וחומש זה הוה מדרבנן. מ"ר: מנין לסיכה שהיא בכלל שתיה. אומר איסור דסיכה כחלב ושומן לאסור אפילו מדרבנן דלא אשכחן שתהא סיכה בכלל שתיה אלא לענין יום איש מזקני ישראל. משום דאיירי בהאי פרשתא נקט הני קראי:

א) לענין אכילת יוהכ"פ ולענין נדר כדמשמע י"ל וכו' אפילו לא נזר אלא מאחד ודר"ש וכו' דלית לי' דשכר דנזיר הוי מופנה הו"ל למילף מקדש שכר מנזיר ואמאי שכר דבשאר וכו' כצ"ל ועיין ש"י. ב) עי'
ושבועות לשם ועיין ש"י.